

An aerial photograph of Almere Haven, a residential area in the Netherlands. The image shows a large, blue lake in the upper half, with several small islands and a marina. In the middle ground, there are several multi-story apartment buildings and a tall, dark tower. The foreground is dominated by a dense residential area with many houses, surrounded by green trees and grass. The sky is clear and blue.

Een tijdreis naar Almere Haven

Almere van uit de lucht bekeken. De lege stukken land zijn hierdoor goed zichtbaar.

Wie met de trein vanaf Utrecht naar Almere reist, treft eerst Almere Poort. Een keurige nieuwbouwwijk (start bouw in 2005) aan de rand van de stad, precies daar waar het water en de polder elkaar ontmoeten. Een kaarsrechte grens, waarbij de eengezinswoningen uitkijken over nog onbebouwde grond. Hier zie je de eerste aanwijzingen dat een stad, en Almere in het bijzonder, nooit af is: in het straatbeeld staan zandhopen en steigers.

Tekst **Tony Jacobs** Beeld **Maarten Feenstra**

Na een korte stop op het eigentijdse station, boort de trein zich verder de stad in. Het heeft wat weg van tijdreizen: Almere Stad maakt er geen geheim van gebouwd te zijn in de jaren '80. Een opvallend kenmerk van de stad is dat de stadsdelen van elkaar worden gescheiden door grote stukken groen. Geen geplande parken, maar leeg land. Daarmee lijkt de stad versnipperd, een verzameling van eilandjes waarop Almeerders wonen. Dat is geen toeval, vertelt Nico van Duijn, een gepensioneerd huisarts, nu raadslid voor Leefbaar Almere.

“De grote stedenbouwkundigen hebben die plekken nooit ingevuld. De stad is doelbewust niet afgemaakt. Dat vind ik briljant”, als Almeerder van het eerste uur steekt Van Duijn zijn liefde voor de stad niet onder stoelen of banken: “De ingenieurs die deze stad verzonnen hebben verdienen de Nobelprijs!”

Het gesprek met Van Duijn heeft plaats in brasserie Bakboord, in het puntje van waaruit het allemaal begon: Almere Haven. Aan de rand van Haven kijk je uit over het Gooimeer naar het ‘oude land’, zoals de pioniers het toen noemden. Vanaf dat moment,

in de winter van '76, zou hier een compleet nieuwe stad oprijzen, gebouwd door de Havenaars zelf. “Daarom kwam je hier, zodat je het in eigen hand had.” Van Duijn blikt terug: “Voor een deel waren dat mensen die een leuk huis zochten en elders niet meer terecht konden. Maar het waren ook de *infrastructurele mensen*, zoals ik, die het vreselijk leuk vonden om binnen hun vak eigen voorzieningen op te zetten: de politieagent, de bakker, de dokter, de journalist enzovoort.”

Almere moest een samenleving worden waar voor iedereen ruimte was. “De ingenieurs wilden een redelijke mix van inwoners. Het was zeker niet alleen voor jonge volwassenen. Doelbewust was de slogan: ‘Kom naar Almere, neem je moeder mee’. De kersverse huisarts (toen 27 jaar) zag hoe van meet af aan de bewoners betrokken waren bij hun wijk en elkaar: in een korte tijd zetten een paar honderd mensen talloze verenigingen op. “Dat ging achter elkaar door. Iedereen zat wel in een paar besturen. Niet planmatig, maar op basis van een gevoel”, zegt Van Duijn. *Het nieuwe land*, was zo'n sterk sentiment: “Ik denk dat als je ons op een kaal Ameland had neergezet, dan hadden we precies hetzelfde gedaan.”

“De
ingenieurs
die deze stad
verzonnen
hebben,
verdienen de
Nobelprijs!”

NICO VAN DUIJN

Jaren 70

Almere Haven werd voor het grootste deel gebouwd tussen 1976 en 1990. De opzet was kleinschalig, met ruimte voor het water en de natuur. Compleet volgens de mode in de jaren '70. Haven groeide uit tot tien wijken, die bijna allemaal gebouwd zijn met kenmerkende naar binnen gerichte hofjes. Het moest de nieuwe bewoners een dorpsgevoel geven. "Een wijk die in een relatief hoog tempo uit de grond gestampt is", zegt Tjeerd Herrema (PvdA), wijkwethouder van Almere Haven en wethouder Ruimte, Wonen en Wijken. "Alles in dezelfde architectuur en stedenbouwkundige opzet. Dat heeft voor- en nadelen. Je versteent het denken van een bepaalde periode in een wijk."

"Het hofjesdenken stond centraal", vertelt Herrema. "Dat was het idee van hoe een samenleving in elkaar moest zitten: kleinschaligheid, herkenbaarheid en laagbouw." Het leverde een eentonige woningvoorraad op, met veel sociale huur. Van Duijn herinnert zich hoe in de eerste jaren alleen maar sociale huurwoningen werden gebouwd. "Het was een sociaal-democratische tijd en dat zie je nog steeds terug in Haven."

Sociale huur

Wat begon met enkele tientallen inwoners, is uitgegroeid tot een volwassen stadsdeel met zo'n 22.000 inwoners, verspreid over 10.000 huishoudens. Het is het kleinste stadsdeel van Almere (bijna 200.000 inwoners) en de gemiddelde waarde van een woning in Haven is 190.000 euro.

Op de landelijke Leefbarometer van de overheid, scoort Almere Haven onder het gemiddelde. Het centrum scoort 'voldoende', en wijken als De Hoven en De Wierden, zwak. Zij scoren het laagst op bewoners, woningen en veiligheid. Voor het centrum

van Haven ligt de score van voorzieningen en fysieke ruimte wel boven het landelijk gemiddelde. In de middenklassewijken is de verdeling van de woningen op sommige plekken 80 procent koop en 20 procent sociale huur, maar in andere wijken ligt die verdeling anders: de woningcorporaties bezitten in het centrum van Haven meer dan de helft van de woningen. Ook zijn er wijken waar dat percentage rond de 70 procent ligt, en zijn er clusters die volledig in het bezit zijn van de corporaties. "De verhoudingen zijn een beetje scheef in sommige delen van Haven", vindt ook de wethouder.

Dit zorgt ervoor dat het stadsdeel op enkele plekken op sociaaleconomisch niveau weinig spreiding kent. En dat heeft z'n keerzijde. De eenzijdige samenstelling van de woningvoor-

Almere Poort heeft nog genoeg ruimte om te bouwen

raad, merkt de gemeente op in een karakterstijchets van Haven, trekt ‘selectieve migratie’ aan: wie kansen heeft vertrekt, wie geen kansen heeft komt er wonen.

“Het meest in het oog springende probleem van Haven is de scheve economische verdeling, met name in het centrum”, zegt Van Duijn. “Volledig gestuurd door de hui-zenvoorraad.”

‘Een sociaaleconomische kuil in het land-schap’ noemt hij het: “Als je zoiets maakt, dan stromen kansarme mensen daarnaar-toe en gaan ook niet meer weg. Maar de

vraag is of dat een probleem is.” Van Duijn vindt van niet. “Als de openbare ruimte ver-waarloosd is, knap je het op. Gaat de ge-meente binnenkort ook weer doen.” Toch zijn er extremen in de wijk waar de Have-naar minder blij mee is. “Er zijn kleine con-centraties in portieken en woningen waar veel overlast is”, ziet Van Duijn. “Herrie, rommel, ruzies, drugsdealers, mishandelin-gen. Dat soort ellende. Dat gaat op en neer. Dan is het hier, dan ergens anders.”

Het is ook de wijk waar de vergrijzing het eerst toeslaat. “Dat speelt overal, maar hier

“Ik zeg altijd: neem de tijd, je bent nog maar veertig jaar jong. Je hoeft niet direct een concertgebouw te hebben.”

TJEERD HERREMA, WETHOUDER ALMERE

Nico van Duijn op de plek waar het allemaal begon: Almere Haven

wel in een omvang die de meeste steden niet kennen”, vertelt Herrema. “Alles wordt hier tegelijkertijd oud. Dat geeft nieuwe uitdagingen, anders dan een gemiddelde wijk waar door de jaren heen dingen zijn veranderd.”

Tot slot is Haven niet langer meer het hart van de stad. Wat het begin was, is nu het kleinste stadsdeel. En dat is zoeken naar een nieuwe identiteit. “Na 40 jaar zie je dat de functie van Haven verandert”, zegt Herrema. “Haven was het begin en daar waren vroeger alle voorzieningen. Langzamerhand is de stad groter geworden, met een ander centrum, dan zie je dat er voorzieningen weggaan en andere terugkomen.”

Nieuw leven

Almere Haven is toe aan een nieuw leven, volgens de wethouder. Naast een aantal

sociale maatregelen zoals het inzetten van een wijkteam, buurtsportcoach, wooncoach, en het samenwerken met een aantal sociaal-maatschappelijke organisaties, zet de gemeente in op het divers maken van de woningvoorraad. Want: “Haven is wel gezellig, maar is ook toe aan een andere invulling”, volgens Herrema. “Kun je daar niet wat meer variatie in aanbrenge(n)? Kun je die hofjes op en andere manier een leukere uitstraling geven?” Die vragen legt de gemeente onder andere neer bij jonge architecten en het Woningbouwatelier, een initiatief waarbij de overheid, marktpartijleiders en initiatiefnemers samenwerken aan nieuwe ontwikkelingen.

De richting is helder. Herrema: “We moeten *woonproducten* hebben waardoor andere soorten groepen weer in Haven wil-

Sommige voorzieningen zijn in Almere Haven verdwenen, maar in de zon en op het water is het er nog steeds goed vertoeven

len wonen. Nu valt er hier niet zoveel te kiezen.” Een belangrijke doelgroep zijn de starters. Na 40 jaar heeft Almere veel jongeren uit de stad zelf die zich op enig moment ook definitief ergens willen vestigen. Nu komen die maar moeilijk aan de bak. De gerenoveerde woningen moeten daarom meer voldoen aan de wensen van jonge gezinnen. Een ander deel moet geschikt gemaakt worden voor ouderen. “De woningen moeten bijvoorbeeld kleiner gemaakt worden. Het is de wens van veel bewoners die toen 50 waren en nu 80 zijn, dat ze hier kunnen blijven wonen. Een oudere moet binnen het buurtje terecht kunnen”, vindt Van Duijn.

Om de diversiteit van woonmilieus een grotere kans van slagen te geven, heeft de gemeente het streven om de sociale woning-

bouw evenredig over de wijken te verdelen met een percentage van 35 tot 40 procent. In Haven is dat percentage nog lang niet in zicht. “Je kunt dat alleen fatsoenlijk terugbrengen, als je ook fatsoenlijk bijbouwt. De mensen die daar wonen, moeten wel een ander plekje kunnen krijgen.”

Almere 2.0

Almere is daarom druk aan het bouwen. Maar niet alleen om mensen een andere plek te kunnen geven. Het Rijk vraagt ook om 60.000 nieuwe woningen in de stad, en de druk op de sociale woningbouw is hoog. “Omdat er over de hele stad zo weinig sociale woningen zijn”, vertelt Herrema. “We zaten op 28 procent van de totale woningvoorraad en we zakten de afgelopen jaren naar 25 procent.”

**“Een snelle bereikbaarheid van steden
waar mensen werken, is essentieel.”**

TJEERD HERREMA, WETHOUDER ALMERE

Wethouder Tjeerd Herrema: “de gemeente kiest voor ‘organische’ groei”.

22

RUIMTE EN WONEN
1/2017

De variatie
van type
woningen in
Almere Poort

Met de lessen van Haven en andere wijken in het achterhoofd, kiest de gemeente voor ‘organische’ groei, wat voor hen betekent ‘niet meer denken in grote blauwdrukken’. Herrema: “We komen uit een traditie dat we hele matjes met woningen neerlegden, dan hadden we weer een wijk. Dat ging heel hard. Maar we komen steeds meer tot de conclusie dat een stad juist niet alleen wordt bepaald door zijn woningen, maar ook door de winkels, onderwijs en het culturele leven. De grootste uitdaging is niet te snel willen groeien. Ik zeg altijd: neem de tijd, je bent nog maar veertig jaar jong. Je hoeft niet direct een concertgebouw te hebben.”

Het groeiplan Almere 2.0 is volgens de wethouder daarom ook niet per se gericht op de woningmarkt. Ook andere ‘elementen’ worden versterkt, zoals het onderwijs, toerisme, recreatie en de infrastructuur. “De verbindingen zijn cruciaal voor de ontwikkeling van Almere”, zegt de wethouder.

“Een snelle bereikbaarheid van steden waar mensen werken, is essentieel.” Naast de aandacht voor de andere elementen lopen er momenteel grote projecten als de Stadstuinen, aan de zuidkant van Almere Poort, onder de spoorlijn, tot aan het centrum. Daar moeten vijfduizend nieuwe woningen verrijzen in een stedelijk milieu. Maar, zegt Herrema, dan moet je niet denken aan Amsterdamse stedelijkheid. Wel aan Almeerse stedelijkheid: minder dichtheid en minder hoogbouw. De gemeente let goed op de mix van het programma, zowel als het gaat om betaalbaarheid als diversiteit. Herrema: “Wat de samenleving is, moet je laten zien in het aanbod.”

Wat betreft Almere Haven is de toekomst rooskleurig, volgens Van Duijn. Het heden trouwens ook. Zonder de problemen weg te willen wuiven, valt het eigenlijk allemaal wel mee: “Er zijn vier hotspots met een concentratie van de sociaaleconomische laagste laag, door het hoge percentage sociale huur. Dat is alles. Meer is het niet. Stel je voor dat je stad egaal was, dat alle kerngetallen door de hele stad hetzelfde zijn. Welke wijk je dan ook inrijdt, daar zie je de voorgeschreven twintig villaatjes staan! Zo wil ik helemaal niet wonen.”

“Het zou prettig zijn als het winkelcentrum bruisend is, met allemaal kleine zaakjes en terrassen. Dat is nu niet zo. Maar als het zonnetje schijnt en het is markt, dan is daar niet zoveel aan de hand. Dan ga ik een kop koffie drinken op de Brink, en klets ik met wat buurgenoten. Is dat nou zo erg? En de dertigers komen terug. De kinderen van mijn generatie kopen uiteindelijk een huis hier. Mijn dochter bijvoorbeeld. Zij ging naar Poort, maar woont nu weer hier. In die zin gaat het heel goed met Haven.” ■